

Uluslararası tıp dergileri dizinlerine girmek

Üstün Aydıngöz

Ü. Aydıngöz

Tanısal ve Girişimsel Radyoloji Editörler Kurulu Üyesi, Türk Tıbbi Görüntüleme ve Girişimsel Radyoloji Derneği, Hoşdere Cad., Güzelkent Sok., Çankaya Evleri F/2, Çankaya, 06540 Ankara

Tıp dergileri yayıncılığındaki önemli hedeflerden biri de uluslararası tıp dergileri dizinlerine girmektir. Böyle dizinler bir derginin belirlenmiş standartların üzerinde olduğuna işaret etmekte, dolayısıyla saygınlığının önemli bir göstergesi sayılmaktadır. Genel olarak, bu dizinlere girmiş dergilerdeki yayınlara atıf yapılma olasılığı daha fazladır. Bu da bu yayınların "etki faktörü"nü (*impact factor*) arttırmaya katkıda bulunmaktadır. Bir derginin saygınlığının en önemli ölçüsü etki faktörüdür. Buradaki "etki"yi o yayının ilgili bilim alanındaki çalışmalarına etkisi—veya daha ileri bir ifadeyle "izini bırakması"—biçiminde anlamak yanlış olmayacaktır. Etki faktörü hesaplanırken belli bir dönemde bir dergide yayınlanan yazı sayısını paydaya, daha sonraki bir dönemde o yazıların aldığı atıf sayısını ise pay kesimine koyan orantı kullanılır.

Gerek yazıların geçtiği süreç, gerekse sayfa düzenlemesi ve baskı özellikleri açılarından yüksek nitelikli olmak iddiasıyla 1994'te yola çıkan *Tanısal ve Girişimsel Radyoloji* dergisinin yayın hayatındaki başlıca hedeflerimizden birisi de uluslararası tıp dergileri dizinlerine girmek olmuştur. Dünya çapında aralarında Current Contents, Excerpta Medica'nın da bulunduğu çeşitli tıp dergileri dizin servisleri bulunmakla birlikte, bunlar arasından Index Medicus'a ve son aşama olarak kabul edilen Science Citation Index'e (Bilimsel Atıf Dizini) girmek dergimizin asıl hedefidir*. Index Medicus'a giren bir dergi Science Citation Index'e girmeyebildiği gibi, ilginç olarak Science Citation Index'e giren bir dergi Index Medicus kapsamında bulunmayabilmektedir. Dergimiz için öncelikli hedef Index Medicus'a girmek, nihai hedef ise Science Citation Index kapsamına alınmaktır.

Dergimizin ABD Ulusal Tıp Kütüphanesi'nin (*National Library of Medicine, NLM*) bir hizmeti olan Index Medicus'a girmesi için ilk başvuru 1997 başlarında yapılmıştır. O dönemde bizlere Index Medicus'a girmek için dergilerin nasıl seçildiğine dair ayrıntılı bilgiler iletilmiştir. Buna göre, Index Medicus'a seçilmeyen bir derginin yeniden değerlendirilmeye alınması için ilk değerlendirmede aldığı skora göre 2-4 yıllık

* ABD'nin Ulusal Tıp Kütüphanesi'nin (*National Library of Medicine, NLM*) bir hizmeti olan PubMed ise ayrı bir veri tabanıdır. PubMed esas olarak NLM'nin başlıca bibliyografik veritabanı olan MEDLINE'ı kullanan bir sistemdir (1). MEDLINE ABD'de ve diğer 70 ülkede 1960'ların ortalarından itibaren olan yayınlanan 4,600'den fazla biyomedikal dergideki 11 milyondan fazla bibliyografik atfı ve yayın özetini içeren bir veritabanıdır. Tıp, hemşirelik, diş hekimliği, veteriner hekimlik, sağlık yönetimi ve prelinik bilimler MEDLINE'in kapsamı içindedir.

bir bekleme süresi bulunduğu anlaşıl-
mıştır. İlk değerlendirmenin olumsuz
sonuçlanması durumunda böyle bağ-
layıcı bir bekleme süresine mahal ver-
memek için o dönemde—yazıların ni-
teliğinde bazı gelişmeler sağlanana
kadar—dergimizin resmi Index Medi-
cus başvurusunun bekletilmesine kar-
rar verilmiştir. Yine o sıralarda, Ulus-
lararası Tıp Dergileri Editörleri Komite-
si'nin belirlediği Biyomedikal Der-
gilerde Yayınlanacak Makalelerde
Uyulması İstenen Standart Kurallar'a
uyulmasının uluslararası tıp dergileri
dizinlerine girme konusunda katkı
sağlayacağı düşünülerek, zaten tama-
mina yakınıyla bu kurallara uygun
olarak hazırlanan dergimizin süreçleri
gözden geçirilmiş ve bu kurallara uy-
gunluğumuz 1997 yılının ilk sayısın-
dan itibaren duyurulmaya başlanmış-
tır (2). Dahası, bu kurallar *Tansal ve
Girişimsel Radyoloji*'nin Mart 2000
sayısında da yayınlanmıştır (3).

Index Medicus'a girmek için neler gerekiyor?

2001 sonu itibariyle Index Medi-
cus'ta 3,630 dergi kapsam dahilindeydi.
MEDLINE kapsamında ise 4,500
kadar dergi bulunmaktadır. Bütün
dünyada 13,000-14,000 kadar biyo-
medikal periyodik yayın bulunduğu
tahmin edilmektedir (4). Bir derginin
Index Medicus kapsamına alınıp alın-
maması kararını NLM Direktörü ver-
mektedir. Bu karara Literatür Seçimi
Teknik Değerlendirme Komitesi'nin
(Literature Selection Technical Revi-
ew Committee, LSTRC) değerlendirmesi
ışık tutmaktadır. LSTRC yılda
üç kez toplanmakta ve her toplantıda
140 kadar dergiyi değerlendirmektedir
(bu sayıya yeni başvuran dergiler
ile yeniden değerlendirmeye alınan
halen indekslenmekte olan dergiler
dahildir). Bir derginin Index Medi-
cus'a alınıp alınmayacağına karar ver-
ilmesinde gözönünde bulundurulmuş
temel öğeler şunlardır (5):

Kapsam: Biyomedikal konular ol-
malıdır. Halen Index Medicus'ta yer
alan dergilerin bir konuyu yeterince
kapsadığı kanaatinin oluşması bu ko-
nudaki yeni dergilerin dizin kapsamı-

na alınmasını zorlaştırmaktadır.

İçeriğin niteliği: Başvuran dergide-
ki yazıların geçerliliği, önemi, orijini-
nelliği ve ilgili alana katkısı bu konu-
daki temel öğelerdir.

Editöryal hizmetlerin niteliği:
Başvuran dergide yer alan yazıların
objektifliğine, saygınlığına ve niteliği-
ne katkıda bulunan editöryal özellikler-
inin başvuruda belirtilmesi istenmek-
tedir. Bu özellikler arasında yazıların
hangi yöntemlerle seçildiğine—özel-
likle de akran değerlendirmesi (*exter-
nal peer-review*) sürecine—dair bilgiler;
etik kurallara bağlılıkla ilgili açıklama-
lar; yazarların gereğinde finansal
çıkar çatışmaları hakkındaki açıklama-
larına yer verildiğinin kanıtları; ha-
taların zamanında düzeltiliyor olması;
gereğinde yayınlanmış bir yazının geri
çekilmesi yönteminin varlığı; yo-
rumların ve görüş ayrılıklarının yayın-
lanmasına olanak veren bir anlayışın
bulunması yer almaktadır. Gerek rek-
lamların içeriği, gerekse ticari spon-
sorluklar yayınlanan yazıların objek-
tifliği hakkında kuşku uyandırmama-
lıdır. Ulusal veya uluslararası mesleki
derneklerin sponsorluğu bulunabilir.

Yayın kalitesi: Bir dergi değeren-
dirilirken sayfa düzeninin, baskının,
grafik öğelerin ve resimlerin kalitesi
hep gözönünde bulundurulmaktadır.
Seçim için bir gereklilik olmamakla
birlikte, arşiv bakımından önemi olan
yayımların asitsiz kağıda basılmış ol-
ması pozitif etki yapmaktadır.

İçeriğin türleri: Başvuran dergide
farklı türlerde yazılar bulunabilir (ori-
jinal araştırma raporları, analiz ve tar-
tışma kısımları bulunan orijinal klinik
gözlemler, sağlıkla ilişkili mesleklerin
veya biyomedikal bilimlerin felsefi,
etik veya sosyal yönlerinin analizleri,
eleştirel değerlendirme yazıları, ista-
tistiksel derlemeler, yöntemlerin veya
süreçlerin değerlendirme tanımlama-
ları, tartışma bölümü bulunan olgu
bildirileri).

Belli bir bilgi alanına sağlanan katkı
seçimde büyük önem taşıdığından,
orijinal araştırmalar da sözelimi olgu
bildirilerinden daha fazla katkı sağla-
yıcı olduğundan, orijinal araştırma rap-
orlarına ağırlık veren dergilerin olgu

bildirilerine ağırlık veren dergilere
göre seçilme olasılığı daha yüksektir.

Yayın dili: Yazıların bütünüyle
İngilizce olması gerekmektedir.
Bununla birlikte, İngilizce özetlerin
yer alması içeriğin daha geniş kitlele-
re ulaşmasını sağlayacağından bir ter-
cih nedeni olarak kabul edilmektedir.

Coğrafik kapsama alanı: Yüksek
nitelikli ve en çok katkı sağlayan der-
giler yayımlandıkları yere bakılmaksız-
ın seçilmektedirler. Konuları yeterince
kapsanmakta olan veya yalnızca
yerel bir hedef kitleye yönelik dergiler
genellikle seçilmemektedirler.

Dergilerin Index Medicus'a alınma
değerlendirmesini yapan LSTRC dört
yıllık dönemler için görev yapan on-
beş üyeden oluşmaktadır (6). Bu ne-
denle bu komitede her bilgi alanından
uzmanların bulunması sözkonusu de-
ğildir. Bu komite bazan dış uzmanların
bilgisine başvurmaktadır. Başvu-
ran dergi, kapsamı uygunsa, en erken
komite toplantısına sokulmakta, ancak
hangi toplantıda değerlendirileceği
açıklanmamaktadır. Kesin bir "son
başvuru tarihi" bulunmamakla birlikte
genellikle bir toplantıdan yaklaşık iki
ay önce hangi dergilerin değerlendirmeye
alınacağı belirlenmiş olmaktadır.
Genellikle başvuran dergilerin
%25-30 kadarı Index Medicus'a seçil-
mektedir (4). Seçilmeyen dergilerin
yeniden değerlendirmeye alınması
için iki veya dört yıllık bekleme süresi
o dergiye LSTRC tarafından verilen
0-5 arasındaki skora göre değişmektedir.
Halen 4.0 veya üzerinde skor alan
dergiler Index Medicus'a seçilmiş ol-
maktadır. 2.0 ile 3.99 arasında skor
alan dergiler iki yıl sonra, daha düşük
skor alanlar dört yıl sonra tekrar de-
ğerlendirmeye alınabilmektedir. İkinci-
den sonraki değerlendirmelerde
bekleme süresi skor ne olursa olsun
dört yıldır. Daha önce Index Medi-
cus'a alınmış bir derginin dizinden çı-
karılması durumunda tekrar değeren-
dirmeye alınması için de dört yıl geç-
melidir. Bu süreler hem editörlerin
dergilerinde gerekli değişiklikleri
yapması için zaman tanımakta, hem
de yeni bir değerlendirme için LSTRC
üyelerinin büyük bölümünün de-
ğiş-

mesine olanak sağlamaktadır.

Bir derginin Index Medicus'a seçilmesi durumunda dergi üçüncü cildinde veya daha yeniyse ilk sayısından itibaren, dördüncü yılında veya daha eskiyse halihazırdaki yıldan başlayarak indekslenmektedir. Bir derginin Index Medicus'tan çıkarılmasına yol açan öğeler arasında zamanında yayınlanmamak da bulunmaktadır. Başka bir kaynak da Science Citation Index'e dergi seçiminde çok önem verilen bir faktörün "zamanında yayınlanırlık" olduğunu vurgulamaktadır (7). Zamanında yayınlanma konusu dergimizin ilk sayısından beri önemli bir hassasiyetimiz olmuş, ülkemizde bazı durumlarda aylar değil, yıllar sonrasında yayınlanan dergilerin bulunduğu dönemlerde *Tanısal ve Girişimsel Radyoloji* kapağında belirtilen dönemin hiç değilse sonuna yetiştirilmiş, son iki yıl içinde ise dönem başında dağıtımı yapılabilir hale getirilmiştir.

Index Medicus'ta indekslenen dergiler hakkında bazı gözlemler

Index Medicus kapsamındaki dergilerin bir listesi incelendiğinde Türkiye'den iki derginin (*The Turkish Journal of Pediatrics* ve *Ulusal Travma Dergisi-Turkish Journal of Trauma and Emergency Surgery*) kapsam dahilinde olduğu görülmektedir (8)*. Aynı listede Romanya oniki, Arjantin ve Bulgaristan sekizer, Yunanistan altı, Nijerya beş, Mısır, Şili, Tayland ve Venezuela üçer, Bangladeş, Lübnan, Malezya, Pakistan, Portekiz, Porto Riko ve Tunus ikişer, Bolivya, Bosna-Hersek, Cezayir, Etyopya, Gana, Jamaika, Kenya, Kolombiya, Kosta Rika, Küba, Madagaskar, Panama, Papua-Yeni Gine, Senegal, Sri Lanka, Suudi Arabistan ve Zimbabve birer dergiyle temsil edilmektedir. Halen dünya sıralamasında onaltıncı sıradaki nüfusuna ve toplam 75 üniversitesine rağmen ülkemizin Index Medicus'ta yalnızca iki dergiyle temsil ediliyor olması düşündürücüdür.

* Ulusal Travma Dergisi 2001'den itibaren Index Medicus kapsamına girmiştir.

Aynı incelemede 2001 yılında 267 derginin Index Medicus kapsamına alındığı, 17 derginin ise dizin kapsamından çıkarıldığı anlaşılmaktadır (8).

Index Medicus'a girmek için nasıl bir yol izlenmeli?

Halen LSTRC'de görev yapan onbeş üyenin genel cerrahi, biyomühendislik, tıbbi informatik, pediatrik diş hekimliği, genel tıp, fizyoloji, biyofizik, gerontoloji, mikrovasküler araştırma, moleküler biyoloji, aile hekimliği ve önleyici hekimlik, kimya-biyokimya ve sağlık yönetimi alanlarında çalıştığı anlaşılmaktadır (6). ABD'nin farklı yerlerindeki bu kişilere ek olarak, NLM'nin Bibliyografik Hizmetler Bölümü yöneticisi de bu komite ile çalışmaktadır.

Dergimizin Index Medicus kapsamına alınması çalışmalarının resmi başvurunun yanında aktif tanıtımı da gerektirdiğini düşünüyorum. Bu amaçla LSTRC üyelerinin her birine tanıtıcı dosya ve elektronik posta mesajlarının gönderilmesi, bu komitenin bazı üyeleri ve komiteyle birlikte çalışan NLM'nin Bibliyografik Hizmetler Bölümü yöneticisi nezdinde ise yüz yüze görüşmeler yapılması gerektiğine inanıyorum. Aktif tanıtımın kapsamına Türkiye'nin dünya ülkeleri arasındaki yeri, nüfus özellikleri, üniversiteleri, araştırma kuruluşları, son 20 yılda bilime katkı sıralamalarındaki gelişimi, radyoloji camiamızın özellikleri gibi konular girmektedir. *Tanısal ve Girişimsel Radyoloji*'nin Editörler Kurulu önümüzdeki günlerde, bu konudaki ön hazırlık çalışmalarının son aşaması olarak, 2003 yılının ilk yarısında izlenecek resmi başvuru ve aktif tanıtım sürecinin son biçimini verecek ve derneğimizin Yönetim Kurulu'na sunacaktır. Bu arada, dergimizin Index Medicus'a başvurusunun, bu hizmeti sağlayan NLM'nin bağlı bulunduğu ABD Ulusal Tıp Enstitüleri'nin (*National Institutes of Health, NIH*) yöneticiliğine Mayıs 2002'de getirilen radyolog Dr. Elias A. Zerhouni'nin dikkatine sunulması da planlanmaktadır (9).

Son olarak, uluslararası tıp dergileri dizinlerine girme çabalarımızda dergimizi okuyan ve yazı gönderen meslektaşlarımızın sağlayabileceği önemli bir katkıdan söz edeceğim. Başta da belirttiğim gibi, "etki faktörü" (*impact factor*) bir derginin saygınlığının en önemli göstergesi kabul ediliyor. Dergimizin etki faktörünü arttırmak üzere, Bilimsel Atıf İndeksi'ne (SCI) giren yayınlara göndereceğiniz yazılarda son iki yıl içinde *Tanısal ve Girişimsel Radyoloji*'de yayınlanmış yazılara atıfta bulunmayı göz önüne alabilirsiniz. Geçerli durumlarda yapacağınız bu atıflar dergimizin etki faktörünü arttıracaktır. Ayrıca bugüne kadar ki SCI kapsamındaki yayınlarımızda dergimize atıflarınız olmuşsa bu bilgileri Editörler Kurulu'muza iletmeniz Index Medicus'a girme çalışmalarımıza destek olacaktır.

Kaynaklar

1. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/entrez/query/static/overview.html>
2. International Committee of Medical Journal Editors. Uniform requirements for manuscripts submitted to biomedical journals. N Engl J Med 1997; 336:309-315.
3. Uluslararası Tıp Dergileri Editörleri Komitesi. Biyomedikal dergilerde yayınlanacak makalelerde uyulması istenen standart kurallar. *Tanısal ve Girişimsel Radyoloji* 2000; 6:3-13.
4. http://www.nlm.nih.gov/pubs/factsheets/j_sel_faqs.html
5. <http://www.nlm.nih.gov/pubs/factsheets/jsel.html>
6. <http://www.nlm.nih.gov/bsd/lstrc/lstrc.html>
7. Garfield E. How ISI selects journals for coverage: quantitative and qualitative considerations. *Current Comments* 28 Mayıs 1990; No. 22, pp. 5-13.
8. National Library of Medicine. List of Journals Indexed in Index Medicus. 2002.
9. Siegelman S. Elias A. Zerhouni, MD, radiologist: new director of the National Institutes of Health. *Radiology* 2002; 224: 309-312.